

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

► TÜSEV YEREL İSTİŞARE TOPLANTISI 01.11.2012 İstanbul

Toplantı Türü	: TÜSEV İSTANBUL YEREL İSTİŞARE TOPLANTISI
Tarih	: 1 Kasım 2012
Yer	: İstanbul, Türkiye

TÜSEV Yerel İstişare Toplantıları

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), 1993 yılında aralarında Türkiye’nin önde gelen vakıf ve derneklerinin bulunduğu 23 sivil toplum kuruluşu tarafından üçüncü sektörün yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. TÜSEV, STK’lar için daha destekleyici bir yasal ve mali ortam yaratılması, STK’lara stratejik ve etkin kaynak aktarımının sağlanması, kamu, özel sektör ve üçüncü sektör arası işbirliğinin teşvik edilmesi, uluslararası topluluğun ülkemiz üçüncü sektörünü tanıması ve işbirlikleri kurması, sivil toplumla ilgili araştırma projelerinin hazırlanması, bu araştırmaların sivil toplum paydaşlarının gelecek faaliyet ve programlarında yol gösterici şekilde kullanılması konularında çalışmalar yapmaktadır.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM) ve Yaşama Dair Vakıf (YADA) ile birlikte Haziran 2012 itibarıyla “**Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi**” projesini gerçekleştirmektedir. Türkiye’de çoğulculuğu ve Avrupa ile bütünleşmenin değerlerini destekleyen güçlü demokratik kurumların ve sivil toplumun var olmasını sağlamayı hedefleyen proje kapsamında TÜSEV, yasal çalışmalar ve sivil toplum kamu işbirliğini hedef alan aktiviteler gerçekleştirecektir. Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Projede öngörülen faaliyetlerden bir tanesi, Türkiye’de sivil toplum-kamu diyalogunun iyileştirilmesi amacıyla, gerek sivil toplum örgütlerinin gerekse kamunun üzerinde anlaştığı ilkeleri içeren “**Davranış İlkelerinin**” oluşturulmasıdır. Proje kapsamında, sivil

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

toplum örgütlerinin görüş, beklenti ve önerilerinin paylaşılmasına yönelik olarak TÜSEV farklı şehirlerde istişare toplantıları düzenlemektedir. Bu toplantıların ikincisi **01 Kasım 2012’de İstanbul’da** Karaköy Minerva Han’da, gerçekleştirilmiştir.

Toplantı Gündemi

10.15-12.15

1. AB Projesinin Anlatımı ve Açıklanması
2. Katılımcıların Kısaca Kendilerini tanıtmaları
3. Sivil toplum- Kamu İşbirliği konusunda deneyim ve önerilerin paylaşımı

12.30-13.30

Öğle Yemeği

13.30-16.30

1. Sivil toplum- Kamu İşbirliği konusunda deneyim ve önerilerin paylaşımı
2. Son yorumlar & Kapanış

Katılımcılar

	Kurum	Şehir
1	Asker Hakları İnisiyatifi	İstanbul
2	Eşitlik İzleme Grubu (Eşitiz)	İstanbul
3	Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği	İstanbul
4	İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)	Ankara
5	İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV)	İstanbul
6	Kadın Koalisyonu	Ankara
7	İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği (MazlumDer)	Ankara
8	Ulusal Demokrasi Enstitüsü (NDI)	Ankara
9	Helsinki Yurttaşlar Derneği (HYD)	İstanbul
10	Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM)	Ankara
11	Sivil Toplum Kuruluşları için Teknik Destek Projesi (TACSO)	Ankara
12	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)	İstanbul
13	Türkiye Küçük Millet Meclisi (TkMM)	İstanbul
14	Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV)	İstanbul
15	Yaşama Dair Vakıf (YADA)	İstanbul
16	Yasama Derneği (YASADER)	Ankara

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Toplantı Hedefleri ve Paylaşılan Deneyim ve Öneriler

Düzenlenen toplantıyla aşağıdakiler hedeflenmiştir:

- Bugüne kadar sivil toplum kamu ilişkileri konusunda Türkiye’de ne gibi çalışmalar yapıldığına dair bilgi paylaşımında bulunmak;
- Bu çalışmalardan edinilen olumlu ve olumsuz tecrübeleri paylaşmak ve bunlar üzerine görüş alışverişinde bulunmak;
- Tecrübelerden yola çıkarak, TÜSEV’in belirtilen proje kapsamında geliştirilmesini hedeflediği Davranış İlkeleri’ne dair önerileri paylaşmak

Bu amaçlar doğrultusunda düzenlenen toplantıda birçok farklı deneyim, bilgi ve öneri paylaşılmıştır. Çeşitli başlıklar altında derlenen bu paylaşımlar şunlardır:

Önemli Not

Bu rapor toplantı katılımcılarının sivil toplum kamu ilişkilerine dair tecrübeleri ve deneyimlerinden yola çıkarak paylaştıkları görüş ve bilgileri içermektedir. Toplantının amacı deneyim paylaşımı olduğundan dolayı, ne toplantı sırasında ne de raporun içeriğinde fikir ve görüş ortaklığı aranmamış ve paylaşılan tüm fikir ve görüşler, bütün farklılıkları ve benzerlikleri içerecek şekilde özet halinde aşağıdaki rapora yansıtılmıştır.

1. Türkiye’de Kamu Sivil Toplum İşbirliğinin Tarihçesi

Toplantıya katılan sivil toplum örgütü temsilcileri, kendi deneyim ve bilgilerine dayanarak Türkiye’de sivil toplum örgütlerinin kamu kurumlarıyla ilişkilerinin tarihçesi, önemli dönüm noktaları ve dönemleri üzerine paylaşımda bulunmuşlardır. Bu konuda aşağıdaki bilgi ve görüşler dile getirilmiştir.

Türkiye’de kamu sivil toplum işbirliğinin tarihçesinin 1961 yılında Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde faaliyet gösteren konu bazlı ve karma (üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinden temsilcilerinin de bulunduğu) komisyonlar aracılığıyla başlamıştır. Ayrıca Devlet Planlama Teşkilatı’nın Özel İhtisas Komisyonları aracılığıyla sivil toplum ve kamu kesiminden temsilcileri bir araya getirmiş olması büyük önem

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

taşımaktadır. Buna ek olarak, 1980 öncesi dönemde Fatsa deneyimi¹ de sivil inisiyatiflerinin kamu kuruluşlarıyla çatışmasını sergilemek açısından ilginç bir örnek teşkil etmektedir.

12 Eylül askeri darbesi sonrası Türkiye’de örgütlenme açısından oldukça sıkıntılı ve yasaklı bir dönem olmuştur. 80’lerin sonları, 90’ların başlarında yeniden hareketlenen sivil toplum örgütlenmeleri, 90’lı yıllarda zor da olsa kapıları zorlayarak kamu kuruluşlarında muhatap bulabilmişlerdir. Bu dönemde, meclis ve kamu kurumlarının STK’larla ilişkilenebilirliği belirli mekanizmalar üzerinden değil, kişisel bağlantılar aracılığıyla yürümüştür.

1992 Rio Konferansı’na² Türkiye’nin katılımı, sivil toplum-kamu kesimi işbirliği açısından bir dönüm noktasıdır. Rio Konferansı, ülkelerin demokratikleşme süreçlerinde STK’ların meşru birer aktör olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır. Rio Konferansı’nda HABİTAT’ın Türkiye’de yapılması önerisinin ardından, hazırlık toplantıları, ulusal raporlar ve yönetim kavramının tartışmaya açılmasıyla sivil toplum kamu işbirliği yeni bir döneme girmiştir.

1995 yılında Cumhurbaşkanı Demirel’in il kurullarında sivil toplum örgütü temsilcilerinin de bulunması gerektiğini ifade ettiği genelgesi gerekli alt yapının bulunmayışı sebebiyle uygulamada başarılı olamamıştır.

1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen HABİTAT II konferansında uluslararası örgütler, kamu kurumlar ve sivil toplum örgütleri yer almış; 100’den fazla toplantı düzenlenmiş ve yerel yönetimlerin paydaşlarla birlikte karar almasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Habitat konferansı *yönetişim* kavramının sivil toplum kamu işbirliği literatürüne kazandırılması açısından da büyük öneme sahiptir.

1996 yılında gerçekleşen *Susurluk* kazasıyla başlayan süreç toplumun devletten şeffaflaşma talebini dile getirmesine açısından bir dönüm noktasıdır. Ancak süreç hedeflerine ulaşamamış ve laik-dindar kesim kutuplaşmasına dönüşmüştür.

1997 yılında başlayan 28 Şubat sürecinde bir grup STK, 12 Eylül askeri darbesinde yaşananlara benzeyen bir biçimde devletin aleni saldırısına uğramıştır. Bu durum devlet ile sivil toplum örgütlerini birbirlerine iyice yabancılaştırmış ve iki kesim arasında zaten

¹ Fatsa Deneyimi ile ilgili ayrıntılı bilgiye Hande Türkmen’in makalesinden ulaşılabilir: <https://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12608106/index.pdf>

² 1992 yılında Brezilya’nın Rio kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma (Rio) Konferansı sonucunda; Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC); Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (UNCBD); Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (UNFCCC) için müzakere kararı alınmıştır. Rio Konferansı sonucunda Gündem 21 Eylem Planı ve Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu oluşturulması kararı da alınmıştır. Rio Konferansı’nın sonucunda ayrıca Rio Bildirgesi yayımlanmıştır.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

az olan güvenin daha da yitirilmesine yol açmıştır. “Kendisinden olan” ve “olmayan” STK ayrımı bu sürecin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Sivil toplum da bu süreçte kutuplaşmıştır. Ne yazık ki bu iki kesimi bir araya getiren asgari bir işbirliği sürecinden söz etmek de zorlaşmıştır. Sivil toplum örgütlerinin kendi aralarındaki iletişim, işbirliği ve diyalog eksikliği, devletle ilişki kurulmasının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.

1997 yılında bir UNDP projesi olarak gelişen Yerel Gündem 21 sivil toplumun yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılımını amaçladığı için sivil toplum kamu ilişkileri açısından önemli bir gelişmedir.

1999 İzmit depremi, kamu kuruluşlarının sivil toplum örgütlerinin toplumsal olaylarda önemli rol oynadığını anlamalarına yol açmıştır. 1999 depremi sonrasında kamu kuruluşlarının kriz yönetimi ve ihtiyaçlara cevap verme noktalarında yetersiz kalması sebebiyle hizmet odaklı STK’ların kamu nezdinde itibarının arttığı bir dönemdir.

2001 krizi sonrasında Kemal Derviş’in uyguladığı mali reformlar devletin şeffaflaşmasına katkıda bulunmuştur. Kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin şeffaflaşması kamu kurumlarının sivil toplum örgütleriyle olan ilişkisini de olumlu yönde etkilemiştir. Arzu edilen seviyede olmasa da kimi kamu kuruluşları demokratik katılıma daha açık hale gelmişlerdir.

STK’ların 2002 yılına kadar herhangi bir sistematığı olmayan sansür sürecinden geçmiştir. Bu bağlamda hangi kamu kuruluşunun neyi, hangi ölçüt ve kriterler doğrultusunda sansürlediği ya da onayladığı bilinmemekteydi.

2002-2007 arası dönem STK’ların bürokrasinin kapılarını zorlayarak devrim niteliğinde bir takım yasal değişiklikleri kamuya kabul ettirebildikleri bir dönemdir.

2005 yerel yönetim reformunun gerçekleştirilmesi ile ilgili düzenlenen danışma toplantılarına sivil toplum ve üniversiteler dâhil edilmiştir. 2005 yerel reformunun ardından kurulan kent konseyleriyle ilgili mevzuata³, gönüllü kuruluşlarla işbirliği, afetle mücadele gibi konularda sivil toplumla istişare yapma zorunluluğu getirilmiştir. Bu süreç sonrasında 400 belediyede 400 kent konseyi kurulmuştur. Her ne kadar kent konseyleri arzu edilen seviyede etkinlik göstermese de bir mekanizma olarak yasalar tarafından tanınmıştır.

2005-2006 yılında uygulamaya geçen Sivil Toplum Kamu İşbirliği Projesi (SKIP) kamu sivil toplum ilişkilerini düzenleyen bir mekanizmanın ortaya çıkmasını hedeflemiştir. Ancak projenin amaçlanan hedefleri karşılayamamasında yapısal bir takım sorunların

³ Kent Konseyleri yönetmeliğine <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27177.html> adresinden ulaşılabilir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

etkisi olmuştur. SKIP Projesi sonrasında, davranış kuralları olarak sayılabilecek bir metin oluşturulmuş ancak Başbakanlık’tan onay ya da görüş gelmediği için protokol olarak yürürlüğe girememiştir

SKIP projesinde sivil toplum kamu işbirliğini düzenleyen davranış kurallarının devlet tarafından tanınan bir mekanizma haline gelememesinin en önemli sebepleri aşağıdakiler olarak ifade edilmiştir:

- Proje bütçesinin öngörülen amaçlara ulaşmak için gerçekleştirilmesi gereken faaliyetler açısından yetersiz olması
- Kamu kuruluşlarının proje boyunca sergilediği istikrarsız tutumun projenin gidişatını olumsuz etkilemesi
- Danışma toplantılarına kamu kuruluşlarından katılan temsilcilerin “talimat”la katılması ve bu kişilerin kamu kuruluşlarının kendi içinde karar alma yetkileri olmayan kişiler olması
- Danışma toplantılarına katılan kişilerin SHÇEK ve Milli Güvenlik Kurulu’ndan katılanlar dışında sürekli değişmesi ve bu nedenle sürecin sürekli başa dönmesi
- SKIP projesinin, kamu kuruluşlarının “kendi STK”ları ve “öteki STK”lar ayırımına vardığı bir döneme denk gelmesi

2007 sonrasında gelişen dönem kamunun “kendi sivil toplumu”nu oluşturduğu ve bu tanıma uymayan diğer STK’ların hedef gösterme, medyada afişe etme yoluyla ötekileştirildiği bir dönemdir. Bu bağlamda “yandaş” olmayan STK’ların çalışmalarının baskı ve kontrol mekanizmalarına tabi tutulduğu, marjinalleştirildiği ve STK’ların kendi içerisinde baskı grupları oluşturup savunuculuk çalışmaları yürüttüğü gözlemlenmektedir.

2007’de TBMM Genel Sekreterliği ve Yasama Derneğinin ortaklaşa düzenlediği "Yasama Sürecine Sivil toplum Katılımı: Bir sistem Arayışı" konulu panelde bir iç tüzük yayınlandı ve kamu sivil toplum işbirliğini geliştirmek amacıyla STK katılımını zorunlu kıldı. Ancak yayınlanan iç tüzük uygulanmadı.⁴ Bu noktada Komisyonlar ancak uygun buldukları STK’ların bilgisine başvurabilir duruma geldi; komisyonlara STK katılımı ve/ya hangi STK’ların katılacağı komisyon başkanının inisiyatifine bırakıldı.

2007 yılında TBMM’nin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesine yönelik yürütülen AB eşleştirme projesi sonuçları rapor olarak yayınlandı.⁵ Rapor, meclisteki süreçlere

⁴ "Yasama Sürecine Sivil toplum Katılımı: Bir sistem Arayışı" konulu panel ile ilgili ayrıntılı bilgi için http://www.yasader.org/sayfa/index.php?option=com_content&view=article&id=47:panel-19112007&catid=35:yasama-dernei-faaliyetleri

⁵ Rapor ile ilgili ayrıntılı bilgi için http://www.yasader.org/web/yasama_surecine_katirim/3/ABPROJESI.pdf
http://www.yasader.org/web/yasama_surecine_katirim/3/final_report_10_04_2009.pdf

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

STK’ların katılım durumunun değişkenlik gösterdiğini tespit etti. Meclis iç tüzüğü itibariyle STK’ları meclis süreçlerine katma gibi bir yükümlülüğün bulunmadığı, ancak TBMM’nin arzu ettiği noktalarda katılıma izin verdiğini belirtti. Bu raporun sonuçları dikkate alınarak TBMM’nin 2010- 214 Stratejik Planı’na bir STK Ofisinin kurulması dâhil edildi.⁶ Mecliste bir STK Ofisi’nin gerekli olduğu kanısının oluşmasındaki en önemli sebeplerden biri STK’ların meclisteki kimi süreçleri takip etmekte zorlandığı ve yetersiz kaldığının 2007 yılında yayınlanan raporla anlaşılmış olmasıdır. Özellikle yerel STK’ların kapasitelerinin yetersiz olması mecliste muhatap bulmalarını engelliyor. Muhatap bulma aşamasında yaşanan sorunları çözmek amacıyla mecliste bir STK Ofisi’nin kurulmasının hedeflenmesi olumlu bir girişim olarak görülüyor. Çünkü şu an itibariyle TBMM m karar alma aşamalarında sadece sayısal olarak temsil gücü yüksek şemsiye kuruluşları, sendikaları ve iş örgütlerini muhatap alıyor.

2009 yılında TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun (KEFEK) kurulmasında komisyon “STK’ların çalışmalarından faydalanabilir” ifadesine yer verildi.

Kamu kuruluşları ile sivil toplum ilişkilerinin bugün genellikle “icabet” üzerinden yürüdüğü ve STK’ların kimi kurumlarla ilişkilenebilirken, kimi kurumlarla iletişim kuramadığı belirtilmiştir. Aynı kurum içerisindeki bakan ya da bürokratların değişmesinin kurulmuş ilişkileri ve devam eden süreçleri olumsuz etkilediği de bir başka sorun olarak gösterilmiştir.

Sivil Toplum Örgütleri ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkiler ve İşbirliği Konusunda Olumlu Gelişmeler ve Deneyimler

- 2012 yılında yürürlüğe giren Ailenin Korunması ve Kadına karşı Şiddetin Önlenmesi Yasası kapsamında, kadın örgütlerin Şiddete Son Platformu’nu kurmuşlardır. Bu platform aracılığıyla yürütülen istikrarlı ve ısrarcı çalışmalar sonucu kadın örgütlerinin yasa ile ilgili önerilerinin hazırlanan yasa metninde bulunduğu belirtilmiştir. Ancak önerilerin Başbakanlık makamına ulaşmasının ardından sürecin şeffaflığını yitirdiği ve önerilerinin içeriğinin büyük ölçüde değiştirildiği ifade edilmiştir.
- STK’ların kamu kuruluşları ile olan işbirliği noktasında, politika üretme ve önerme çalışmalarının yanı sıra uygulama ve izleme çalışmalarında bulunması da büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, kent konseyleri, gençlik, kadın ve engelli meclisleri STK’ların kamu sivil toplum işbirliğini izlemesi için bir araç haline gelmiştir. İHOP, çocuk hakları uzmanları ve avukatların terörle mücadele yasası kapsamında yapılan istişarelere uzun uğraşlar ve büyük çabalar dâhil edilmesini

⁶ TBMM 2010-2014 Stratejik Planı ile ilgili ayrıntılı bilgi için http://www.tbmm.gov.tr/raporlar/2010_2014_stratejik_plan.pdf

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

sağlayarak çocukların terörle mücadele yasası kapsamında çıkarılmasını sağlayabildi.

- Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun (KEFEK) Anayasa çalışmaları kapsamında STK’larla yürütmüş olduğu istişare yöntemi olumlu karşılanmıştır. KEFEK, STK görüşlerini Meclis’de yüz-yüze almakla kalmamış, diğer komisyonlara da örnek olacak şekilde, dile getirilen tüm görüş ve önerileri şeffaf bir şekilde raporlayarak STK’larla paylaşmıştır. Kamu kurumlarında genellikle eksikliği çekilen bir geri bildirim örneği ortaya koymuştur.

Sivil Toplum Örgütleri ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkiler ve İşbirliği Konusunda Kamu Kuruluşlarından Kaynaklanan Olumsuz Deneyimler ve Sorunlar

- Ailenin Korunması ve Kadına karşı Şiddetin Önlenmesi Yasası bünyesinde yapılan çalışmalarda kadın örgütlerinin de içinde olacağı bir izleme grubu oluşturulması önerisi getirilmiş ancak bu talep reddedilmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Bakanlık bünyesinde STK’lar için bir kat ayrılmasını önerdi ancak sürecin nasıl ilerleyeceği ve kadın örgütlerini nasıl etkileyeceği henüz bilinmemektedir. Kadın örgütlerinin fikir ve taleplerinin yok sayıldığı kürtaj yasağı sürecine girilmesi de işbirliği ve diyalog süreçlerini olumsuz etkilemiştir. Bu sebeplerden ötürü kamu kurumlarının mevcut tavrı söz konusu oldukça diyalog kurmanın mümkün olmadığı üzerinde duruldu. Kamuoyu önünde kadın örgütleriyle kamu kurumlarının ortaklaşa bir tartışma yürütmesinin de imkânsız hale geldiği belirtildi. Kamu kurumlarıyla diyalog sürecini son dönemde tıkayan iki önemli gelişme olarak Ailenin Korunması ve Kadına karşı Şiddetin Önlenmesi Yasası ve kürtaj yasağı süreçleri üzerinde duruldu.
- Kamu kuruluşları İnsan Hakları Ulusal Kurumu’nu STK’lara açık bir hale getirmedi. Buna rağmen, *İnsan Hakları Ulusal Kurumu* insan hakları örgütlerinin ürettiği verilerden ve yayınlardan yararlanmaya devam etti ve tek taraflı bir ilişki söz konusu oldu. İnsan Hakları Ulusal Kurumu’nun kurulmasıyla ilgili yasa STK’lara kapalı tutulan bir sürecin sonunda onaylandı.
- TBMM İnsan Hakları Komisyonu’nun STK’lar ile sürekli bir istişare mekanizmaları bulunmamaktadır. Bu mekanizma oluşturulmadığı ve komisyonun raporları paylaşılmadığı sürece istişare yapılması mümkün değildir.
- TAEIX⁷ toplantıları her ne kadar kamu bünyesinde bulunan önemli bir istişare aracı olsa da verimli kullanılmamaktadır. LGBT mülteciler ve seks işçileri gibi kamu kuruluşlarının haklarında somut ve etkili politikalar üretmediği ve az sayıda sivil toplum örgütünün ilgilendiği gruplarla çalışan STK’ların hizmet odaklı çalışmaları için savunuculuk faaliyetlerinde bulunamadığı belirtildi. Faaliyetleri kapsamında

⁷ Teknik Destek ve Bilgi Değişim Ofisi ile ilgili ayrıntılı bilgiye <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=42118&l=1> adresinden ulaşılabilir

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

kamuyla işbirliği yapmak zorunluluğunda oldukları için kamuya yönelik savunuculuk çalışmalarında faaliyet alanları kısıtlanmıştır. Bu durum sadece belirtilen gruplarla çalışan STK’lar için geçerli değildir ve hizmet odaklı çalışan tüm STK’ları etkilemektedir. Kamuyla hizmet odaklı ilişkiler kurulması savunuculuk çalışmalarını zorlaştırmaktadır.

- Kamu kuruluşları ancak bilgi paylaşımı yapmak istedikleri, uzmanlık konularında desteğe ihtiyaç duydukları ya da kamuoyunda STK’larla işbirliği içinde olma konusunda bir izlenim yaratmak istedikleri zaman STK’larla işbirliğine girmektedirler. Ancak STK’lardan gelen işbirliği taleplerine aynı oranda katılım göstermemektedirler. Dolayısıyla süreç tek yanlı olarak işlemektedir.
- Kamu kuruluşlarının STK’larla olan ilişkilerinde talep eden ve edilen denklemi üzerinden hiyerarşik bir ilişki kurulmaktadır. Bu hiyerarşi bir ast-üst ilişkisinin oluşmasına ve STK’ların eşit paydaşlar olarak algılanmamasına sebep olmaktadır.
- Kamu kurumlarının STK’larla ilişki kurduğu, istişarelerde bulunduktan sonraki süreçlerde katılım sürecine yönelik geri bildirim bulunmaması büyük bir eksiklik. STK’lar görüş bildirdikleri katılım süreçlerinin sonuç aşamasına dair bilgilerden mahrum bırakılmaktadırlar.
- Sivil toplum örgütleri hizmet veren ve sağlayan kuruluşlar olarak algılanmaktadır. Hizmet amaçlı olarak görülen STK’lar katılım süreçlerinin dışına itilmektedir. Kamu kuruluşlarının STK’larla ilişkilene biçiminde “seçici muhataplık” uygulanmaktadır.
- Kamu kurumlarıyla ilişkilerin sürdürülebilirliği noktasında pek çok aksaklık yaşanmaktadır. Örneğin, 1999’dan beri emniyet ve sosyal hizmet il müdürlüklerinde toplumsal cinsiyet eğitimi alan personelin son 6 ayda geri hizmete alınmıştır. İlgili konularda bilgisi ve deneyimi olan personelin geri hizmete alınması istenilen sonuçlara ulaşmasını engellemektedir.
- *Cezaevi Kurulları*’nın oluşturulması sonrasında da insan hakları örgütleri sürecin dışına bırakılmıştır. Kurulun içine insan hakları örgütlerinin alınması yerine barolardan zamanında kimisi işkencecileri savunmuş avukatlar seçildi. Cezaevi kurulları bilgi paylaşımı açısından da istişareye kapalı bir yapıydı çünkü hazırlanan raporlar gizli kaldı ve yapılan yasa değişikliğinde Adalet Bakanlığı’nın onayı olması kaidesiyle yılda 1 kez raporla halkın bilgisine sunuldu.
- *Pozantı Cezaevi*’nde yaşanan cinsel istismarla ilgili gelen şikâyetler görünür kılınmadığı için yaşananlar Adalet Bakanlığı’na yönelik olumsuz algı oluşmasına sebep oldu. Pozantı Cezaevi’nde yaşananlarla ilgili inceleme süreçlerinin kapalı yürütülmesinin oluşan olumsuz algılar sebebiyle kamu kuruluşlarına da zarar verdiği belirtildi.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Sivil Toplum Örgütleri ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkiler ve İşbirliği Konusunda Sivil Toplum Örgütlerinden Kaynaklanan Olumsuz Deneyimler ve Sorunlar

- Büyük kentlerde merkezleri bulunan STK’ların yerelin sorunlarını kategorize etme biçimleri, yerelin ihtiyaçlarına tamamıyla cevap veremeyen birtakım reçeteler oluşturmaktadır. Büyük kentlerdeki STK’ların sorunları kategorize etme biçimi, bu kategorilerin dışında kalan yerelde kimi grupların dışlanmasına sebep olmaktadır.
- Yereldeki dinamiklerin İstanbul ve Ankara merkezli STK’lar tarafından daha büyük bir hassasiyetle incelenmesi gerekmektedir.
- Benzer bir şekilde kent konseylerinde yerel meseleler çok makro düzeyde ele alınmaktadır. Bu tür bir yaklaşım yerelde kimi grupların dışlanmasına sebep olmaktadır.
- Toplantımıza katılan STK’lardan bazıları sivil toplumun kendi içerisindeki iletişiminde seçici ve çeşitliliğe kapalı olduğunu ve bu sebeple kamu kuruluşlarına karşı toplu talepleri belirtme aşamasında sorunlar yaşandığını ifade etmiştir. Bu ek olarak, Türkiye’deki sivil toplum alanında sol ideolojinin ağırlıklı olduğu ve sivil toplumun istişare toplantılarına dindar kesimi temsilen belirli dernekleri davet ettiği belirtildi. Ayrıca, demokratik katılım süreçlerine açık ve çoğulcu olması gereken sivil toplum camiasının bu sebepten ötürü kendi içinde ayrışarak bölündüğünü üzerinde duruldu. Dindar ve milliyetçi STK’ların katılım süreçlerine dâhil edilmemesinin sivil toplumun içinde bir ötekileştirmeye sebep olduğu da ifade edildi. Bahsedilen sebeplerden ötürü, sivil toplum kuruluşlarının kamu politikalarına yön verme hedefi doğrultusunda kendi içindeki iletişim çeşitliliğini sağlamakla yükümlü olduğu belirtildi. Ancak bazı STK’lar bu eleştirinin önemli bir noktaya vurgu yaptığını belirtmekle birlikte, eleştirinin geneli yansıtmadığı yönünde görüş bildirdi. Örnek olarak, kadın örgütlerinin 1990lı yılların sonunda kurduğu ve uzun yıllar boyunca pek çok kampanyanın örgütlendiği ilk kadın e-mail grubu olan *Kadın Kurultayı* aracılığıyla politik, etnik ve dini kimliği birbirinden oldukça farklı pek çok kadını ortak bir platformda buluşturduğu gösterildi.

Deneyim Paylaşımı Toplantısına Katılan Sivil Toplum Örgütlerinin Kamu Kurumlarıyla Yaptıkları Çalışmalara ve İlişkilere Örnekler

• Asker Hakları İnisiyatifi

Asker Hakları İnisiyatifi Meclis İnsan Hakları Komisyonuna zorunlu askerlik sırasında yaşanan hak ihlalleriyle ilgili bireysel başvurular üzerine dilekçeler gönderdi. Böyle bir

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

hakkın tanınmış olmasını fırsat bilerek, *Zorunlu Askerlik Sırasında Yaşanan Hak İhlalleri Raporu* 12 Ekim 2012’de yayınlandı.

- **HABITAT İçin Gençlik Derneği**

Habitat için Gençlik Derneği faaliyetlerine sivil gençleri olduğu kadar yurtlar, siyasi partilerin gençlik kolları gibi kamu kuruluşlarına daha yakın gençleri ve özel sektörde çalışan gençleri de dâhil ettiğini belirtti. Bunu yapmadaki amacın farklı görüşlerden gençleri bir araya getirip, politika üretmek ve uygulanmasına gençleri katmak olduğunu belirtti. Çalışmalarında bu tür bir yaklaşım edinmiş olmalarının pek çok olumlu geri dönüşümü olduğu belirtildi.

- **İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)**

İHOP’un kamuyla işbirliği yaptığı bir alan olarak *İnsan Hakları Danışma Kurulu*’nun kurulması örneği verildi. Ancak kurul faaliyetleri kamu kuruluşları tarafından azınlık hakları raporunu hazırlayan Baskın Oran’ın mahkemeye verilmesiyle birlikte hedeflerine ulaşamadı.

2009’da İçişleri Bakanı Beşir Atalay’ın sorumluluğunda bir *Ayrımcılık Yasa taslağı önerisi* oluştu⁸. İç İşleri Bakanıyla olan kişisel bağlantılar sonucu muhatap alınabilmenin ardından yasa tasarısıyla ilgili bakanlığa sunum yapılabilirdi ve ardından tasarı toplumun değişik kesimleriyle paylaşıldı. İHOP’un yorumlarını paylaştığı uzun bir toplantı sonrasında önerilerin büyük bir miktarı dikkate alınarak bir yasa tasarısı taslağı oluşturulabilirdi. Bu taslak başka kuruluşlarla da paylaşıldı. Ancak görüş alış verişi kimin katıldığı bilinmeyen ve şeffaf olmayan bir kapalı istişare toplantısından sonra sona erdi. Başbakanlığa sevk edilen metnin ne şekilde ele alındığıyla ilgili bir geribildirim alınmadı ve süreci takip etmek bu aşamadan sonra mümkün olmadı. Kamu kuruluşlarının keyfi bir şekilde sivil inisiyatiflerin düşüncelerine önem verdiği ya da işbirliğini tıkadığı belirtti. Kamu kuruluşlarının bu keyfi tutumu STK’ların karar alma süreçlerindeki etki alanını doğrudan etkileyen bir unsur olduğu ifade edildi.

- **İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV)**

Ulusal AIDS Komisyonu HIV/AIDS’in politik önceliklerden biri olduğu dönemde, sivil toplum örgütlerinin kamu kuruluşlarıyla işbirliği yaptığı önemli kurumlardan biri olmuştur ancak komisyon dört yıldır toplanamamaktadır. Ulusal AIDS Komisyonu’na 30u aşkın kuruluş katılmaktaydı ve bunların 1/3e yakını sivil toplum örgütlerinden

⁸ İHOP’un Ayrımcılık Yasa Taslağı Önerisi için

http://www.ihop.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=206:nsan-haklar-oerquetlerinin-ayrmlck-yasa-tasla-oenerisi&catid=32:ayrmlcn-oenlenmesi&Itemid=46

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

oluşuyordu. Komisyonun gündeminde HIV/AIDS ile ilgili bir yasa tasarısı vardı ancak bu yönde somut adımlar atılmamıştır.

İKGV Pozitif Yaşam Derneği’nin hazırladığı HIV/AIDS yasa tasarısını destekledi. 1 Aralık’ta Sabahat Tuncel tarafından TBMM’ye sunulan HIV/AIDS yasa tasarısı taslağıyla ilgili süreçlerin ise nasıl gelişeceği bilinmiyor.⁹ Ancak yasama süreçlerinde devletin sivil toplum örgütlerini inisiyatif sahibi bir taraf olarak görmediği dile getirildi.

- **Ulusal Demokrasi Enstitüsü (NDI)**

İstanbul Politikalar Merkezi ile anayasa sürecinde denge ve denetleme konusu üzerinde çalışmalar yapıldı. 120 kişilik bir katılım sonrasında 108 anayasa önerisi üzerinde anlaşıldı. Bu öneriler 3 çalışma grubunda 4 partiden temsilcilerin katılımıyla paylaşıldı. Bu konuda STK’larla birlikte yapılan çalışmanın ardından uzlaşılan ve uzlaşılamayan noktalardan oluşan bir rapor hazırlandı ve komisyona sunuldu. NDI, anayasa sürecinin izlenmesine yönelik çalışmalar da yürütüyor.

- **Türkiye Sosyal ve Ekonomik Etüdler Vakfı (TESEV)**

TESEV’in geliştirdiği yoksulluk haritalaması sistemi İçişleri Bakanlığı tarafından ilgili mevzuat değişiklikleri yapılarak uygulanmaya başladı. Kamu harcamalarına dair bilgi ve verilere ulaşımın artırılması sivil toplum örgütlerinin karar alma süreçlerine katılımını olumlu yönde etkiledi.

TESEV’in 2006 yılında gerçekleştirdiği bir proje kapsamında sivil toplumun kamu yönetimi süreçlerine katılımının sağlanması için gerekli görülen, *belediye bütçesinin analizi* çalışmaları yapıldı. TESEV’in geliştirdiği analiz metodolojisi hakkında farklı illerdeki STK’lardan görüş alındı.

TESEV *Türk Ceza Kanunu*’yla ilgili Adalet Bakanlığıyla ilgili doğrudan çalıştı. Zorunlu göç mağdurlarının İçişleri Bakanlığı’ndan tazminat almalarıyla ilgili çalışmalar da yapıldı ve şu an tazminat ödemeleri söz konusu. Çalışmalar tatmin edici sonuçlar doğurmamış olsa da bu konuda yapılan şikayetlerde azalmalar gözlemlendi.

TESEV belediyelerle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme alanında çalışmalar yürüttü. Urfa Belediyesi stratejik planında “kadın” başlığını açtı ve ödenek ayırdı.

TESEV İçişleri Bakanlığı ile birlikte sosyal uyum üzerine bir çalışma yürüttü. Belediyelerin sosyal uyumu sağlamak için izlemesi gereken adımları belirten bir yol haritası oluşturuldu. Bu yol haritası eğitimler aracılığıyla belediyelere aktarılacak.

⁹ <http://www.bianet.org/bianet/ayrimcilik/142551-tuncelden-ulusal-aids-kurulu-icin-kanun-teklifi>

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

• Sivil Toplum Kuruluşları için Teknik Destek Projesi (TACSO)

TACSO, sivil topluma teknik destek sağlamanın yanı sıra kamu sivil toplum işbirliğini kolaylaştırmak adına bir takım çalışmalar yürütmektedir. Bu konudaki bölgesel toplantılara Türkiye’den katılım sağlanması, bölgesel temasların kurulması, Dernekler Dairesi Başkanlığı ve AB Bakanlığı’nın sivil toplum gelişimi konusundaki bölgesel akımlardan haberdar edilmesi ve bu alanda sivil toplum kapasitesinin gelişmesi gibi alanlarda faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

TACSO, Batı Balkanlar’daki çeşitli ülkelerde Hükümet-Parlamento-STK ilişkisine dair iyi örnekler ve mekanizmalar konusunda bilgi kaynakları oluşturmak için faaliyetler yürütmektedir. Sivil toplum örgütlerinin kamu kurumlarıyla olan diyalogu konusunda Batı Balkan ülkelerinde olumlu gelişmeler yaşandığını belirten TACSO, Batı Balkanlar’daki bazı modellerde bu tür inisiyatiflerin STK’lar tarafından üstlenildiğinin üzerinde durmuştur. Örnek olarak, Makedonya’da bu yöndeki bir işbirliği ofisinin bir STK tarafından (Most) proje kapsamında hayata geçirilip, projenin bitiminden sonra STK’lara savunuculuk desteği veren bir ajans haline geldiği ifade edilmiştir.

TACSO’nun kamu-sivil toplum diyaloguna ilişkin faaliyetleriyle amaçladıkları özet olarak şu şekildedir:

- Sivil toplumun gelişmesine olanak veren bir ortamın yaratılması
 - Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına destek sağlayacak kamu finansmanının uluslararası standartlarda; fırsat eşitliği, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine uygun olarak hayata geçmesi için bölgesel bilgi ve deneyim paylaşımının desteklenmesi
 - Sivil toplum örgütlerinin karar alma süreçlerinde daha etkili olabilmesi için, sivil toplum kamu işbirliği alanında, Batı Balkanlar’da AB adaylık sürecindeki ülkelerde benimsenen karşılıklı davranış kuralları, stratejiler ve benzeri mevzuat hakkında bilgi ve deneyim aktarımının desteklenmesi ve Türkiye’de bu konuda yürütülen çalışmaların kolaylaştırılması
- ### • Türkiye Küçük Millet Meclisleri (TkMM)

TkMM ortak çalışma grupları (OÇG) , belirlenen bir konuda öncelikle 3 ayrı bölgesel çalıştay düzenlenmesinin ardından, çalıştay temsilcilerini Ankara’da bir araya getirmektedir. Ankara’da bir araya gelen temsilciler çalıştay sonuçlarını birleştirdikten sonra konuyla ilgili komisyondaki milletvekilleri ile bir araya getirilmektedir. Her OÇG 5 çalıştaydan oluşmaktadır. Bugüne kadar sivil toplumun karar süreçlerine katılımının ilkeleri, insan hakları kurumu, ayrımcılık yasası ve internet yasakları konularında 4 OÇG gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

TkMM’ler birer diyalog mekanizması olarak oluşturulmuş ve faaliyet göstermiştir. Farklı siyasi kesimlerden katılımcılarla gerçekleştirilen toplantılarda ortak paydaların ortaya çıkarılmasını hedefleyen tartışma ve istişare ortamları oluşturulmaktadır. Bu bağlamda TkMM diyalog kurma amacıyla raporlar oluşturmakta ve TBMM salonunda açıklama yöntemini izlemektedir. Farklı kesimlerden temsilcilerin üzerinde uzlaştığı ortak paydaların TBMM’de paylaşımı, milletvekillerine karşı daha güçlü bir duruş sergilemeyi hedeflemektedir.

Bu noktada TkMM’nin ve OÇG’nin deneyimleri ise şu şekildedir:

- TBMM’ye girişte yapılan aramalar konusunda adım atıldı ve TkMM OÇG tarafından yapılan öneriler dikkate alındı. TkMM’nin başvurduğu Dilekçe Komisyonu, TkMM önerileri doğrultusunda karar alıp TBMM Genel Sekreterliği’ne gönderdi ve bunun üzerine yeni bir genelge hazırlandı. Ancak yine aynı engelleri farklı ifadeler aracılığıyla genelgelere yerleştirildi. TBMM girişinde yazılar, broşürler vs. hala ateşli silah veya patlayıcı madde gibi aranıp engellenmektedir.

- İnsan Hakları Kurumu üzerine 3+1 çalıştay yapıldı ve Anayasa Komisyonu Başkanı ve Alt Komisyon Başkanı’nın da aralarında bulunduğu 5 milletvekili ile 4 ilde bir çalıştay gerçekleştirildi. Toplantıda belirtilen talepler kayda geçti ve üst komisyona giden raporda TkMM’nin önerdiği tüm değişikliklere yer verildi. Birçok noktada görüş birliği de sağlandı. Ancak süreç sonuçlandığında komisyonun TBMM’ye ilettiği metinde, TkMM’nin en önemli bulduğu 2 maddeye yer verilmediği anlaşıldı.

- Anayasa çalışmaları konusunda her ildeki TkMM temsilcileri belediyeye ile iletişime geçerek. Anayasa konusunun açık olarak tartışılması için girişimlerde bulundu. Ancak sadece 3 toplantı gerçekleştirildi ve katılım sağlanamadı. İstanbul’da 10 ilçe belediyesi ile birlikte 12 ay boyunca her ilçede bir toplantı yapmak üzere anlaşma sağlandı; ancak kamu kurumları yeterli özeni göstermediği için katılım sağlanamadı.

Yasama Derneği (YASA-DER)

YASADER’in 2010 yılında yayınlanan raporunda STK katılımının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Öneri olarak meclis ve komisyon internet sitelerinin daha fazla bilgi içermesi ve raporların internet üzerinden erişime açılması üzerinde duruldu. Meclis kütüphanesinin dış kullanıma sınırlı şekilde açık olması da eleştirilen diğer noktalardan biri oldu.

STK’ların yasama süreçlerine etkin katılım sağlama konusunda bilgilendirilmeleri amacıyla yasama süreçlerine katılım el kitabını hazırladı. Bu kitapta kavramlar ve

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

yöntemler açık bir şekilde anlatılıyordu. Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG) ile gençlik için yasamaya giriş konulu bir proje yürütüldü.

Yürütülen MATRA projesi ise sivil toplumun da içinde bulunduğu ve yasa tasarılarının tartışılacağı bir mekanizma olarak *Yasama Enstitüsü* kurulmasını amaçladı. Enstitünün hayata geçmesi ile STK katılımının artması ve parlamenter denetimin sağlanması hedefleniyor.

Pozitif Yaşam Derneği ile AIDS yasa taslağı hazırlanıp milletvekilleriyle paylaşıldı ve soru önergesi hazırlanması konusunda destek verildi.

Parlamento düzeyinde sivil toplum katılımı konusunda Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) ve Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi ile işbirliği içinde çalışılarak seminerlere katılım sağlandı.

Sivil toplumun kamu kuruluşlarıyla olan işbirliğine dair olumlu deneyimlere örnek olarak Anayasa Uzlaşma Komisyonu verildi. Anayasa Uzlaşma Komisyonu STK görüşlerini paylaştı ve bu doğrultudaki görüşler özetlendi.

Sivil Toplum ile Kamu Sektörü Arasındaki Diyalog ve İşbirliğinin İyileştirilmesine Yönelik Öneriler

Toplantıya katılan sivil toplum örgütleri kamu kuruluşlarıyla işbirliği noktasında yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimlerini aktardıktan sonra diyalog ve işbirliğinin iyileştirilmesine yönelik önerilerini paylaştılar.

Eşitlik İzleme Grubu (Eşitiz)

STK’ların kamu kurumları karşısında daha güçlü bir tavır sergileyebilmeleri için Eşitiz aşağıdaki önerilerde bulundu:

1. Kamuyla kurulan ilişkiler sonrasında geribildirim konusunda ısrarcı olmak. Kamuya verilen görüşlerin ve önerilerin yer almadığı yasa tasarıları ortaya çıkıyor bu nedenle geri bildirim konusu daha dikkatli ele alınmalı.
2. STK’ların kamudan bağımsız bir duruş sergilemesi, kendilerini ve birbirlerini koruma ve kollama mekanizmaları geliştirmesi gerekiyor. STK’ların birbirlerinden öğrenmenin ve bağımsız işler noktasında birbirlerinden teknik destek almanın değer ve önemini kavraması gerekiyor.
3. Yasaların değişmesi her zaman olumlu sonuçlar yaratmıyor. Olumsuz yönde değişen yasalar konusunda STK’ların ortak ve güçlü bir tutum sergilemesi gerekiyor
4. STK platformlarına önem vermek, kamu kurumları üzerinde talepler konusunda baskı oluşturabilmek için etkili bir biçimde kullanmak gerekiyor.

15

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.

Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

• Kadın Koalisyonu

Sivil toplum örgütlerinin toplumsal sorunları, kendi görüşleri doğrultusunda oluşturduğu kategorilerin dışında kalan bireylerin de gözünden değerlendirmesi gerektiği üzerinde duruldu. Çözüm üretme aşamasında toplumsal sorunları “kapsadığı” bireylerin bakış açısından değerlendirdiği kadar “dışladığı” bireylerin bakış açısından da irdelemesi gerektiği ifade edildi. İzleme ve denetlemeye yönelik mekanizmaların geliştirilmesi ve bu mekanizmaların mümkün olan en geniş şekilde yaygınlaştırılması gerektiği belirtildi. Dünyadaki insan hakları kuruluşlarıyla işbirliği halinde çalışarak Türkiye’deki sorunlar konusunda uluslararası farkındalık yaratılmasının olumlu sonuç vereceği dile getirildi.

• Habitat İçin Gençlik Derneği

Türkiye’de gençler arasında merkezi yönetimin, yerel yönetimin ve kamu yönetiminin detaylarının bilinmediğine dikkat çekildi ve katılıma yönelik eksikliklerin bilgi eksikliğinden kaynaklandığı üzerinde duruldu. Kurumları, kişileri ve mekanizmayı iyi bilmemek önemli bir eksiklik olarak belirtildi. Örnek olarak, kent konseylerine sivil katılımın azlığı ve bazı kent konseyindeki temsilcilerin sadece kamu temsilcisi olması gösterildi. Bu durumun STK’ların kendi şehirlerine dair politika üretmek konusundaki isteksizliğini göstermesi açısından olumsuz bir tablo çizdiği belirtildi.

Belediye kanunundaki gönüllü katılım ibaresinin, kentlerin asli ihtiyaçlarının demokratik katılım süreçleri sonrasında belirlenmesi, işbirliği ve diyalog konularını önemli kıldığını belirtti.

• İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)

Yargının sivil alan açısından dokunulmaz olmadığına anlaşılması ve hesap verebilirliğine yönelik çalışmalar yapılmasının önemi üzerinde duruldu.

• İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği (Mazlumder)

Bürokrasinin icraatlarını etkilemek için yasal bir dayanağa ihtiyaç duyulduğu belirtildi. Bürokrasinin icraatlarını etkilemek amacıyla yasal dayanakların oluşturulmasına yönelik savunuculuk faaliyetleri yapılmasının önemi üzerinde duruldu.

Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in içeriğine yönelik değişikliklerin yapılması için sivil toplumun girişimi olmadığına üstünde duruldu. Bahsi geçen yönetmelik karar alma süreçlerine dair idaredaki tüm aşamaları etkilediği için etki alanı yaratabilmek için öncelikle bu yönetmeliğin içeriğine yönelik çalışmalar

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

yapılması gerektiği belirtildi. Yasama gündeminin Başbakan tarafından belirlendiği ve kararların doğrudan ve tamamıyla Başbakanlık’tan çıktığı üzerinde duruldu.

Yasama süreçlerinde etkili olmanın sivil toplum örgütlerinin öncelikli alanlarından biri olması gerektiği dile getirildi. Genel müdürlükte yürütülen süreçlere hâkim kişiler değiştiğinde sürecin sonlanmamasını güvence altına almak amacıyla yasal dayanakların sağlanması gerektiği üzerinde duruldu.

Bu noktada büyük bir rant konusu olan imarla ilgili sivil toplumun kapsamlı ve etkili çalışmalar yürütmesi gerektiği belirtildi.

Tekke ve zaviyelere yasaklar getiren ilgili kanunların değiştirilmesi ve bu kuruluşların sivil toplum alanına kazandırılmasıyla ilgili çalışmalar yapılması gerektiği ifade edildi. Üniversiteler ve akademisyenlerle bağlantı kurarak onları hak temelli mücadelelerin bir parçası haline getirmek gerektiği belirtildi.

• Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM)

STK’ların kendi içinde sivil toplumun kamu kurumlarıyla olan ilişkisini masaya yatırdığı ve siyasi gündem hakkında tepki belirttiği daha fazla toplantıya ihtiyacı bulunduğu üzerinde duruldu. Var olan ancak etkili bir biçimde kullanılmayan mekanizmaların kullanımının sağlanması gerektiği belirtildi. Merkezi bürokrasiyi etkileme açısından duruma ve koşullara uygun stratejik taktikler geliştirmenin gerekli olduğu belirtildi. Bu taktik ve stratejilerin belirlenmesi için toplantı ve çalışmalar yapılması önerildi.

Anayasa süreciyle ilgili olarak ise sivil toplum kuruluşlarının sürece katılımının önemli olduğu, ancak sürecin yapısı itibarıyla bazı kısıtlamaları olduğu üzerinde duruldu. Anayasa sürecini etkileyecek irade ve mekanizmaların var olmaması sebebiyle, sivil inisiyatiflerin sürece yön verme ihtimalinin çok düşük görüldüğü belirtildi.

• Türkiye Sosyal ve Ekonomik Etüdler Vakfı (TESEV)

Sosyal medyanın sivil toplum örgütlenmesi açısından sunduğu imkânları değerlendirmek gerektiği üzerinde duruldu. Sivil toplum örgütlenmesinde eski mevcut formların hala geçerli olup olmadığı konusunun masaya yatırılması gerektiği belirtildi.

• Yaşama Dair Vakıf (YADA)

Sivil toplumun kamu kurumlarıyla olan ilişkilerinin yönünü belirleyecek bir stratejiye ihtiyaç duyduğu ve bu stratejinin iki alanı kapsamaması gerektiği üzerinde duruldu:

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- 1) Siyaset nasıl etkilenecek?
- 2) Kamunun mevcut mekanizmaları nasıl etkilenecek?

Yukarıda bahsi geçen stratejinin geliştirilmesi ve savunuculuğunun yapılmasını sağlayacak STK’ların oranının sadece %3 olduğu belirtildi.

Şeffaflığın geliştirilmesi gereken çok öncelikli bir alan olduğunu belirten YADA, kamudan şeffaflık talep eden sivil toplumun kendisinin ne ölçüde şeffaf olduğunu irdelemesi gerektiği üzerinde durdu.

- **Yasama Derneği (YASADER)**

Mecliste kanun teklifi veya tasarısı sunulduğu zaman komisyonların elinde bir STK listesi olması gerektiği belirtildi. Bu nedenle komisyonların e posta grubu oluşturup yasama süreçleriyle ilgili detayları paylaşmaları gerektiği belirtti. İdeal olan bu uygulamanın henüz var olmadığını ve komisyonlarda ancak “bilgi ve veriye ihtiyaç duyulunca” STK’lara danışma geleneği olduğu ifade edildi.

- **Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV)**

Kamu kurumlarıyla sivil toplumun ilişkilerini düzenleyen mekanizmaların var olmamasının, dile getirilen sorunların yaşanmasına sebep olduğu belirtildi. Bu durumun, sivil toplum örgütlerinin kamu kuruluşlarıyla işbirliği ve diyaloga yönelik mekanizmalar geliştirmek konusunda çalışmalar yapmaya devam etmesinin gerekliliğini ortaya koyduğu belirtildi.